TAYINAT PROJESİ
2017 KAZI SEZONU RAPORU

[Yayın için değildir]

Prof. Dr. Timothy P. Harrison
Yakın ve Orta Doğu Medeniyetleri Bölümü
Toronto Üniversitesi
4 Bancroft Avenue
Toronto, ON, M5S 1C1
KANADA
tim.harrison@utoronto.ca

20 Şubat 2018

GİRİŞ

Tayinat Arkeoloji Projesi (TAP), 2017 yılında, Tayinat Höyüğündeki on üçüncü kazı sezonunu 15 Haziran ile 13 Ağustos 2017 tarihleri arasında tamamlamıştır. Arazi çalışmalarını, 4 Eylül ve 6 Kasım 2017 tarihleri arasında yapılan iki aylık bir laboratuvar, analiz ve araştırma çalışmaları izlemiş ve bu süreç içerisinde 2017 sezonuna ilişkin rapor ve konferans sunumları hazırlanmıştır.

Araştırmanın 2017 kıdemli ekibi, Prof. Dr. Timothy Harrison (Proje Direktörü), Dr. Elif Denel (Asistan Direktör ve Alan 7 Sorumlusu), Dr. Stephen Batiuk (Kıdemli Saha Arkeoloğu), Dr. Lynn Welton (Alan 1 Sorumlusu), Dr. Mark Weeden (Epigraf), Doğa Karakaya (Paleobotani Uzmanı), Julie Unruh (Konservatör), Stanley Klassen (Laboratuvar Yöneticisi), ve Dr. Fiona Haughey (Buluntu Ressamı ve Arşivci) olmuştur. Projede ayrıca üç kıdemli arkeolog (Matthew Harpster, Lawrence Jackson Hughes ve James Osborne), ve iki arkeoloji öğrencisi (Gizem Köylü ve Rana Zaher) yer almıştır. Sayın Ali Çelikay ise Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü adına temsilci olarak kazılara katılmıştır.

2017 sezonu Tayinat Höyüğü arazi çalışmasının hedefleri: (1) Evre 2 üzerinde yapılan çalışmaların (2011-2016) ortaya çıkardığı stratigrafiye yönelik önemli soruları cevaplamak ve Evre 3 üzerinde yapılması planlanan araştırmalara (2017-2021) hazırlık amacıyla Alan 1 ve 7'de (**Resim 1**) kazı çalışmaları yapmak; (2) arkeolojik park projesi kapsamında, Geç Hitit saraylarının bulunduğu alanda, özellikle de Alan 1'deki Tapınak II ve Alan 2'deki Tapınak XVI yapılarına ait anıtsal kerpiç mimarinin konservasyon çalışmalarına "yumuşak kaplama" ("soft capping") yöntemi uygulanarak devam etmek; (3) Alan 1, 5 ve 7'den daha önceki sezonlarda çıkartılmış olan eserlerin analizlerinin yapılmasına devam etmek; ve (4) Tayinat Arkeolojik Park çalışmalarına devam etmektir.

ALAN 1 KAZI ÇALIŞMALARI (L. WELTON)

Alan 1‘de yapılan 2017 kazı sezonu çalışmaları, daha önceki kazı sezonlarında ortaya çıkan stratigrafiye bağlı soruları cevaplamak amacıyla G4.55 açmasında odaklanmıştır. G4.54/55 ve G4.64/65 açmalarında ise daha küçük ölçekli çalışmalar yapılmış ve bu çalışmaların asıl amacı, açma duvarlarının sabitlenmesi olmuştur.

G4.55 Açması (L. Welton, S.Klassen ve G. Köylü)

2017 sezonunun ana amaçları Alan Evresi 8b’e ait büyük yapıyla bağlantılı tabakalaşma ve inşa evrelerine dair cevaplanmamış soruları ortaya çıkarmak ve 2015 kazı sezonunda G4.55 açmasındaki Oda 1’in taban seviyesinde yapılan temizlik sonucunda ortaya çıkan ve raporda Alan Evresi 10 olarak tanımlanan mimariyi ortaya çıkartmak için Alan Evresi 8b’yi tamamen kaldırmak olmuştur.

Alan Evresi 8b: Geç Mimari Evre

Açmanın ortasından geçerek güneyden kuzeye doğru uzan Duvar 210 ve 262’nin (**Resim 2)** kaldırılması G4.55 açmasında 2017 sezonunda yapılan ana çalışmalardan birisini oluşturmuştur. Bu duvarların Oda 1 ve 2 arasındaki kapı girişinde bulunan kesitleri temizlenerek kerpiç dolgu ile doldurulmuş dar bir alan sayesinde birbirinden ayrılan iki farklı duvarın varlığı ortaya çıkartılmıştır. Duvar 210’un kısmen yıkılmış olduğu, Duvar 262’nin ise bütün olarak korunageldiği anlaşılmıştır.

2017 sezonunun ana çalışma alanlarından bir diğeri G4.55 açmasının güney kısmında yer alan ve Oda 1’in batı duvarının (Duvar 213/266) ve bu duvarın batı tarafında kalan ve odanın içini kapsayan dolgunun korunduğu alan olmuştur. Daha önceki sezonlarda ortaya çıkartılmış olan ve doğu-batı yönünde uzanan Duvar 214’ün kuzeyinde, açmanın en kuzey köşesinde yer alan dolgu, Oda 3 olarak tanımlanmıştır.

Oda 3'ün duvarlarını kesen kesit belirtileri, Duvar 266 ve Duvar 214 arasında bir kapı girişinin varlığını göstermiştir. Oda 3'ün içinde bulunan dolgu, Locus 319, 320 ve 321 olarak kaldırılmıştır.

Oda 3 ile bağlantısı anlaşılan dolgu toprağının kazılmasından sonra Duvar 214 kaldırılmıştır. Bunun sonucu olarak, doğu-batı yönünde uzanan ve Duvar 214'ün tam güneyinde (**Resim 2**), ona paralel uzanan ikinci bir duvarın varlığı ortaya çıkmıştır. Duvar 325 olarak kayda geçen ve tamamen kaldırılan bu duvar, ikili duvar mimarisinin bir örneğini teşkil etmektedir. Bunlara ek olarak, bu alandaki diğer duvarlarda da görüldüğü gibi, Duvar 213'ün ikili duvar mimarisinin bir örneği olduğu ve hemen yanından, birbirine tamamen paralel uzanan iki ayrı duvarın varlığı anlaşılmıştır. Yeni ortaya çıkartılan ve paralel yapıların en batı ucunda bulunan ikinci bir duvar, Duvar 327 olarak adlandırılmıştır. Oda 4 olarak tanımlanan alanın kuzeydoğu kısmını oluşturan ve Duvar 325 ile Duvar 327 arasında uzanan alanda kalan son dolgu da kaldırılmış olup, Oda 4'ün içindeki dolgu toprağı Locus 326 328 ve 329 olarak kazılmıştır. Bu dolgu toprağının kaldırılmasından sonra, Oda 4'ün kuzeydoğu kısmını saran ve Duvar 325 ile 327 boyunca uzanan bank şeklinde bir yapı ortaya çıkartılmıştır (**Resim 3**). Bankın her iki kısmının açma kesitinin içine doğru devam ettiği görülmüştür. Bu nedenle bankın odanın içinde tam olarak nereye kadar devam ettiği anlaşılamamıştır. Bank, Yapı (Installation) Locus 331 olarak kayıt altına alınmıştır.

2017 kazı sezonunda Alan Evresi 8b ile ilişkilendirilen mimari evreler ve inşa teknikleri hakkında birçok temel bilgiye erişilmiştir. G4.55 açmasında duvarların ikili duvar tekniği kullanılarak inşa edildiği daha önce de görülmüştü. Bu alanlar, Oda 1 ve 2 arasındaki duvar 201 ve 262'nin birbirine paralel uzandığı alanı da kapsamaktaydı. Açmanın güney kısmında bulunan ve doğu-batı yönünde uzanan Duvar 211, 365, 212 ve 213'ün de bu paralel duvar tekniği ile inşa edildiği tahmin edilmekteydi; ancak şimdi bu tahmin kesinlik kazanmış oldu. Bu konuyla

bağlantılı olarak, G4.55 açmasının güneyinde bulunan duvarların 2018 kazı sezonunda kaldırılması ile daha kesin bir bilgiye ulaşılması planlanmaktadır. Sonuç olarak, 2017 kazı sezonu ikili duvar tekniğinin bina kompleksinin tamamında yaygın olarak kullanılan bir teknik olduğunu ortaya koymuştur. Bu tekniğin benzer örnekleri araştırılarak daha geniş bir kapsamda incelenmesi planlanmaktadır.

FP10: Erken Mimari Evre

Alan Evresi 8b'ye ait yapıların altında kalan mimari öğelere ait duvar çizgilerinin tam olarak görülebilmesi ve bu duvarların bağlı olduğu yapının ya da yapıların niteliğini anlamak henüz tam olarak mümkün değildir. Fakat şimdilik burada iki ayrı binanın varlığı tahmin edilmektedir. Bunlardan birincisinin G4.55 açmasının merkezini ve batısını kapsayan, beyaz kerpiç kullanılarak inşa edilmiş büyük bir yapı olduğu, diğerinin ise, G4.55 açmasının doğu kısmını kapsayan ve hemen doğuda bulunan G4.56 açmasına doğru uzayan kırmızı kerpiçten inşa edilmiş bir yapı olduğu düşünülmektedir (**Resim 2**). Bu yapılar, inşalarında kullanılan kepicin rengine bağlı olarak, "Beyaz Bina" ve "Kırmızı Bina" olarak adlandırılmıştır.

Kırmızı Bina'ya ait kuzey-güney (Duvar 312) ve doğu-batı (Duvar 316) yönünde uzanan iki ayrı duvar G4.55 açmasının içinde oldukça net bir şekilde görülebilmektedir (**Resim 4**). Bu iki duvar da kırmızı kerpiç kullanılarak inşa edilmiş olup, kerpiçlerin çok ağır şekilde yanmış olmalarından dolayı kolayca ufalanır halde olduğu görülmüştür. Çok net bir şekilde ortaya çıkan iki ayrı çizgi, duvara ait iki ayrı yüzü işaret etmektedir. Bunlardan birincisinin büyük oranda sıvanmış gerçek duvar yüzü olduğu, diğerinin ise daha yumuşak, çabuk ufalanan kırmızı bir malzemeden oluştuğu anlaşılmıştır. Bunun büyük olasılıkla duvarın yıkım evresini temsil ettiği düşünülmektedir. İkinci yüz, sıva ile kaplı asıl duvar yüzünden yaklaşık 25-30 cm mesafede bulunmaktadır. Şimdiye kadar Beyaz Bina ile ilişkilendirilebilecek hiçbir sıva kalıntısına rastlanmadığından, bu özelliğin sadece Kırmızı Bina'ya özgü olduğu düşünülmektedir. Bu

durumda yukarıda bahsedilen iki duvarın kuzey doğusunda ve büyük olasılıkla güney batısında olduğu düşünülen iki odanın Kırmızı Bina'ya ait olduğu sonucuna varılmıştır.

Beyaz Bina Kırmızı Bina'nın batısında yer almaktadır. Ayrıca Beyaz Bina'ya ait olan mimarinin büyük bir kısmı 2015 sezonunda ortaya çıkartılmış olduğundan 2017 sezonu çalışmaları küçük çapta ek bilgi ile sınırlı kalmıştır.

G4.56 Açması (L. Welton ve S. Hughes)

G4.56 açmasında keşif amaçlı araştırmalar yapılmıştır (**Resim 1**). Bu çalışmalar açma duvarlarının temizlenmesi ile sınırlı kalmıştır. Tapınak II (Locus 3) girişinde orijinal yerinde korunagelmiş birkaç basamağı destekleyen toprak sütunun kaldırılması, yapılan en geniş çaplı çalışma olmuştur. Bu basamaklar 2004 yılında ortaya çıkartılmış olup, onları destekleyen toprak sütunla birlikte, 2004 yılından bu yana bulundukları yerde korunmuşlardı. Fakat toprak sütun zaman içinde sağlamlığını kaybetmiş ve bu nedenle de kuzey açma duvarlarının sabitlenmesi için bir kısmının kaldırılması gerekmiştir.

Oda A'nın taban yüzeyinde (açmanın en batı kısmında) küçük bir sondaj çukuru açılmıştır. Bu sondaj çalışmasının sonucu olarak Duvar G4.55: 316'nın Oda A'nın ortasında ve büyük olasılıkla Duvar G4.56: 375'in altından geçerek doğuya doğru devam ettiği görülmüştür. Bu doğu-batı ekseninde uzanan duvar, Duvar 351 (=G4.55: 316) olarak kaydedilmiştir (**Resim 5**). Ayrıca Duvar 351'den güneye doğru kuzey-güney doğrultusunda uzanan başka bir duvar daha ortaya çıkartılmış ve Duvar 352 olarak kaydedilmiştir. Bu duvarın G4.55 açmasındaki Kırmızı Bina ile bağlantılı olduğu düşünülen iki odanın doğu ucu olduğu düşünülmektedir. Fakat, yine bu duvarın güney kısmının Duvar 302'nin kuzey yüzüne kadar devam etmemesi bu odanın doğu tarafında bir kapı girişinin olduğuna işaret etmektedir. Bu alanda bulunan duvarların G4.55 açmasındakiler kadar kırmızı olmamaları ve batıdaki duvarlara göre daha az yanmış olmaları, Kırmızı Bina'yı

tahrip eden yangının bu alan ile sınırlı olduğunu işaret etmektedir. Bu duvar uzantılarının Kırmızı Bina'nın G4.56 açmasına doğru devam ettiği belirlenmiştir.

G4.54/55 ve G4.64/65 Açmaları – Açma duvarı çalışmaları

2017 sezonunun Alan 1'deki son çalışması çökme tehlikesi olan ve G4.55 ve G4.65 açmalarının batısında kalan açma duvarlarının sabitlenmesi olmuştur. Bu açma duvarlarının temizlenmesi ve sabitlenmesi çalışmalarına ait belgeleme G4.54 ve G4.64 açmalarının raporlarında bulunabilir.

ALAN 7 KAZI ÇALIŞMALARI (E. DENEL)

2017 kazı sezonunun Alan 7'deki öncelikli amaçları, özellikle bundan önceki kazı sezonlarında ortaya çıkartılan heykellere ait stratigrafi ile bu alanda var olduğu düşünülen iç kale girişi arasındaki ilişkinin araştırılması ve bu heykellerin arkeolojik kontekstlerinin anlaşılması çalışmalarına devam etmek olmuştur (**Resim 1**). Araştırmalar, öncelikli olarak Alan 7'nin kuzeyine, aslan heykeli, Suppiluliuma heykeli ve kanatlı boğa ve sfenks sütun kaidesinin bulunduğu alana odaklanmıştır. Kazılar ise, Tapınak XVI'nın hemen güneyinde, G4.47/57 ve G4.48/58 açmaları olmak üzere iki ayrı alanda gerçekleştirilmiştir (**Resim 6 ve 7**).

G4.47 ve G4.57 Açmaları (T. Harrison ve R. Zaher)

G4.57 açmasındaki kazılar (**Resim 7 and 8**), alanın batısında bulunan Alan 1'de, son yıllardaki yoğun kış yağmurları nedeniyle çökmeye başlayan G4.56 açmasının doğu açma duvarının sağlamlaştırılma çalışmalarıyla başlamıştır. Alanda yapılan kazı çalışmaları sırasında Chicago Üniversitesi tarafından 1930'larda gerçekleştirilen Suriye-Hitit Araştırma kazıları sırasında kuzey-güney yönünde kazılan geniş ve derin bir açmanın bu alanın batısını kestiği anlaşılmıştır. Kazılar, bu alanın eski kazıların dolgusu nedeniyle dayanıksızlaştığını göstermiştir. Aynı zamanda, G4.57 açması Alan 1 ve 7 arasındaki stratigrafik bağlantının ortaya çıkartılması

için önemli bir fırsat sunmuştur. Bunun yanı sıra, G4.57 açması Alan 1'de korunagelmiş Demir I'e tarihlenen tabakalar ile Alan 7'de bulunan Demir II kalıntılarının arasındaki önemli stratigrafik bağlantılara yönelik soruların cevaplanmasına da yardımcı olması açısından oldukça önemlidir.

Kazılar, açmanın kuzey kısmında kuzey ve doğu açma duvarlarına bakan 10 m (doğu-batı) x 5 m'lik (kuzey-güney) bir dilimi kapsayan alana odaklanmıştır. Açmanın batı kısmının yapısal olarak sağlam olmamasından dolayı, batı duvarına doğru olan alan çalışma alanı dışında bırakılmıştır. Kazı sezonunun sonuna doğru, açmanın kuzeydoğu köşesinden G4.47 açmasına doğru küçük bir sondaj çukuru açılmıştır (**Resim 9**). Genel olarak 2017 kazıları, 1930 kazılarından bu yana alanda buldozer ile yapılan düzleme çalışmalarının bir sonucu olan ve yaklaşık 50 cm derinliğe sahip yakın dönem "yüzey toprağı" ile Demir II/III iç kale kapısının batı kısmına ait olduğu anlaşılan, oldukça hasar görmüş kalıntıları ortaya çıkartmıştır.

Modern tahribata maruz kalmış bu alanda yapılan kazılar anıtsal bir kadın heykeline ait baş ve üst gövde parçalarını ortaya çıkartmıştır **(Resim 10)**. Heykel, ufak ve büyük, hatta ufalanmış bazalt parçalarından oluşan kalın bir tabakanın üzerinde batıya doğru yüzü yere bakacak şekilde bulunmuştur (**Resim 11**). Kadın heykeline ait baş ve üst gövde parçalarının büyük oranda korunmuş olmalarına rağmen, heykelin yüzünün ve göğüs kısmının bilinçli olarak ve hatta muhtemelen törensel şekilde antik dönemde parçalanmış olduğu görülmüştür (**Resim 12 ve 13**). Korunagelmiş heykel bazalttan yapılmış olup, 1.1 m uzunluğa ve 7m genişliğe sahiptir. Bu ölçülere göre, kadın heykelinin bütün halinin üç metreden fazla bir uzunluğa sahip olduğu tahmin edilmektedir. Heykelin alt gövdesi bulunamamıştır. Kadın heykelinin başını, omuzlarını ve sırtını kaplayan örtünün altından çıkan kıvırcık saç sıraları heykelin göze çarpan özelliklerinden birini oluşturmaktadır. Heykelin üzerinde yattığı ufalanmış bazalt parçalarının arasında heykelin bir göz çukuru, burnuna ve yüzüne ait parçalar ile birlikte, bu bölgedeki kapı kompleksinin başka kısımlarında bulunan ve aralarında 2012'de kazılan Geç-Hitit kralı Suppiluliuma'nın (M.Ö. erken

9. yüzyıl) kafasının da bulunduğu diğer anıtsal heykellere ait olabilecek başka heykel parçaları da bulunmuştur. Bu durum anıtsal heykellere yönelik detaylı bir gömme çalışmasının varlığına işaret etmektedir.

Kadın heykelinin, başka bir deyişle "Tayinat Kadını"nın kime ait olduğu henüz bilinmemekle birlikte, antik Anadolu tanrılarının kutsal anası olan Kubaba'ya ait olması olasılığı da göz ardı edilemez. Fakat, heykelde bulunan bazı stil özellikleri bir insan figürünü temsil ettiğini işaretlemektedir. Bu nedenle heykelin Suppiluliuma'nın karısını, ya da daha da ilginç bir olasılıkla, antik Tayinat hanedanlığının kurucu olan Taita'nın karısı (ya da annesi) olarak bilinen Kupapiyas'ı temsil etmesi olasılığı öne çıkmaktadır. Suriye'de bulunan Hama'da yarım asırdan daha uzun süre önce ortaya çıkartılan iki hiyeroglif Luvice yazıt, 100 yıldan uzun yaşayan, önemli bir kadından bahsetmektedir. Söylenenlere bakılırsa, bu önemli kadın, M.Ö. 1. binin başlarında, toplumda öne çıkan anaerkil bir figürü temsil etmektedir. Ününün bu kadar bilinmesine rağmen bu iki stel Kuapiyas'ın anısına ait günümüze ulaşan tek tarihi kanıtlardır.

Kadın heykelin hemen güney\güneybatısında yapılan kazılar, oldukça hasar görmüş, üç adet kireçtaşından kabaca yontulmuş bloklardan ya da ortastatlardan oluşan merdivene benzer bir yapı kalıntısı ortaya çıkartmıştır **(Resim 9)**. Bu yapı kalıntısı yaklaşık olarak 2,4 m uzunluğunda olup kuzeybatı – güneydoğu doğrultusunda uzanmaktadır. Metrelerce uzakta olsa da bu duvar çizgisi G4.58 açmasının doğusunda bulunan kuzey "köşe taşı" ile tamamen aynı hizada uzanmaktadır (**Resim 7**). Taş blokların üzerlerindeki dişi izlerine bağlı olarak, bu bölgede yakın zamanda buldozer ile yapılan kazı ve düzleme çalışmalarından dolayı oldukça hasara uğradıkları görülmüştür. Tamamen seramikle kaplanmış bir tabanın bu yapının kuzey yüzüne kadar uzandığı ve ayrıca çakıl taşı ve beyaz sıva kaplı bir başka tabanın, ya da çöküntünün (?), bu yapının güneyine doğru uzandığı, ama seramik tabanın aksine, yapıya ulaşmadan bittiği görülmüştür. Kadın heykelinin bulunduğu çukur, seramik kaplı tabanı kesmektedir. G4.57 açmasındaki kazılar,

(bazılarının Tayinat Yazıtı 2 stelinin parçalarını andırdığı) bazalttan Luvice hiyeroglif yazıt parçaları da ortaya çıkartmıştır. Bu Luvice yazıt yığını, beyaz sıvayla kaplı çöküntünün hemen doğusunda bulunmuştur.

Kalıntılar bulunmuş olsa da G4.57 açmasında yakın zamanda gerçekleştiği anlaşılan buldozer aktivitelerinin yarattığı tahribat bu alandaki yapısal planın ve stratigrafik bağlantıların anlaşılmasını oldukça zorlaştırmıştır. Yine de genel olarak bakılırsa bu kalıntılar, G4.58 ve G4.59 açmalarında bulunan Demir II/III iç kale kapı kompleksinin, son evresini olan Demir III'e ait olmalıdır, yani yapının batı uzantısını oluşturdukları düşünülmektedir. Kadın heykelinin gömüldüğü dönem de tahminen yapının bu evresine ya da bir sonraki evresine tarihlenmelidir.

Kazının son günlerinde G4.57 açmasının doğu duvarı boyunca bir sondaj çalışması yapılmıştır. Seramik buluntulara dayanarak, Geç Demir I/Erken Demir II'ye tarihlenen kapı kompleksinin hemen altındaki evreye tarihlenen bu alanda bulunan kerpiç duvarların ortaya çıkartılma çalışmalarına başlanmıştır.

G4.48 ve G4.58 Açmaları (E. Denel ve M. Harpster)

G4.48 ve G4.49 açmalarında yapılan 2017 kazı sezonu çalışmaları, her iki açmanın güney kısmına, yani Alan 7'nin kuzey ucunu oluşturan ve Alan 2'deki Tapınak XVI'nın hemen güneyinde kalan alana odaklanmıştır (**Resim 1 ve 7**). Bu kazı çalışmalarının amacı, Alan 7'de daha önceki sezonlarda ortaya çıkartılan heykellerin buluntu kontekstler ile mimari kalıntılar arasındaki stratigrafik ilişkiyi ortaya çıkarmak olmuştur.

G4.48 açmasındaki kazılar, alanın güney ucunda açılan ve birbirini izleyen iki sondaj çalışmasından oluşmuştur. Sondaj çukurlarından biri açma duvarı boyunca, diğeri ise tam onun yanında kuzey tarafında açılmıştır. Kuzeyde açılan sondaj çukuru bilinçli olarak Tapınak XVI'nın güney ucunda bulunan taş döşemeyi kesecek şekilde planlanmıştır. G4.58 açmasındaki mimari kompleks ile Tapınak XVI (bkz. **Resim 7**) arasındaki stratigrafik bağlantıyı anlamak

amaçlanmıştır. G4.48 açmasındaki kazılar, yatay seramik konsantrasyonlarından oluşan ve birbiri ardına gelen tabanlar, fırın ya da ocak kalıntıları, öğütme taşları, büyük kemik parçaları ve yiyecek hazırlığı ile bağlantılı öğeler ile birlikte kil tıkaçlar, ağırşaklar ve spatula gibi domestik aktiviteye dair ipuçları veren buluntular ortaya çıkartmıştır. Bu alanda bulunan küçük buluntu toplam sayısı 50'yi bulmuştur. Birbiri üstüne oturan bu tabanların, G4.58 açmasının güneyinde bulunan ve olası kapı kompleksi ile kuzeyde, Tapınak XVI ile bağlantılı olan taş döşemenin arasında sandviç gibi, tabakalar halinde uzandığı görülmektedir. Bu alanda ortaya çıkartılan Demir II/III stratigrafik seviyelerin tamamen ortaya çıkartılması için ilerleyen kazı sezonlarında bu alanda çalışmalara devam edilmesi planlanmaktadır.

G4.49 açmasındaki kazılar, G4.48 açmasında açılan sondaj çukurunun doğuya doğru genişletmesini sağlamış ve açmanın güney kısmında 2,5 m (doğu-batı) x 4,8 m (güney-kuzey) ölçülerinde bir alanın açılması ile sonuçlanmıştır. Bu alanın zamanımızda yapılan buldozer çalışmaları sırasında çok büyük ölçüde hasar aldığı görülmüştür. Buna rağmen, kazılar birbirini izleyen dört stratigrafik seviyeyi ortaya çıkartmıştır. Bu seviyelerden en erkeni, diğerlerinden bağımsız bir taş döşeme parçası içermektedir. Zamanın kısıtlı olmasından dolayı, bu taş döşeme parçasının daha büyük bir komplekse ait olup olmadığı araştırılamamıştır.

KERPİÇ MİMARİ KONSERVASYONU (S. BATIUK)

Tayinat 2017 alan konservasyon programı, önceki sezonlarda yapılan konservasyon çalışmalarından sonra oluşan doğal tahribatın tamiri ve açma duvarı sabitleme çalışmalarına odaklanmıştır. Bu çalışmalar ayrıca, küçük çaplı çökmelerin meydana geldiği Tapınak XVI'nın kuzey dış yüzünü ve Tapınak II'nin doğu yüzünü kapsamaktadır. Tapınak XVI'yı çevreleyen kuzey, batı ve doğu açma duvarları da bakımdan geçmiştir. Bunlara ek olarak, Tapınak II'nin kuzey yüzü kış yağmurları nedeniyle hasar gördüğünden yeniden sıvanmıştır.

2017 sezonunun en büyük konservasyon çalışması Alan 1'deki derin sondajın açma duvarlarının sabitlenmesi olmuştur (**Resim 1 ve 6**). Alan 1'in batı duvarı (G4.55 ve G4.56 açmaları) bir önceki kazı sezonunun sonunda jeotekstil ile kaplamış olmasına rağmen, çok ciddi boyutta erozyona maruz kalmıştır. Batı duvarının sabitlenmesi çalışmaları kapsamında açma duvarı daha batıya doğru çekilmiş ve burada yaklaşık 1 metre yüksekliğinde, 30 ila 70 cm arasında değişen genişlikte bir basamak oluşturulmuştur. Açma duvarının alt kısmı düzlenmiştir. Batı açma duvarının bu şekilde kesilmesi, Alan 1'in batı kesitinin tamamının yeniden çiziminin yapılmasını gerektirmiştir. Bu çalışma, batı duvarına ait daha doğru bir kaydın yapılmasını sağlamış ve stratigrafiyle ilişkili bazı soruların cevaplanmasına yardımcı olmuştur. Dikey şekilde uzanan bir sıra kerpiç, erozyona ve kötü hava şartlarına karşı koruyucu bir tabaka oluşturma amacıyla batı duvarının yüzünü kaplayacak şekilde buraya yerleştirilmiştir (**Resim 14 ve 15**). Ayrıca, üç sıra kerpiç, yağmur suyunun duvarın yüzünden aşağı akmasını engellemek amacıyla bu korucuyu derinin üzerine yerleştirilmiştir. Suyun Alan 1'e ve Tapınak II'nin kerpiç mimari kalıntılarına ulaşmasına engellemek için bu kerpiç yükseltinin doğu ucuna bir su tahliye kanalı ve borusu yerleştirilmiştir (**Resim 17**). Son olarak, erozyona ve kötü hava koşullarına karşı ekstra koruma sağlaması amacıyla kesitin yüzü bir tabaka çamur sıva ile sıvanmıştır.

Ziyaretçi Yürüyüş Yolları ve İşaret Levhaları

Kerpiç konservasyon programı ile bağlantılı olarak, yürüyüş yollarında oluşan hasarlar, ayrıca seyir platformu ve işaret levhaları bakımdan geçmiştir. Bakım çalışmaları kapsamında, Alan 1 ve 2 arasında yapılan merdivenler yeniden inşa edilmiştir. Aynı şekilde, Tapınak XVI'nın batısında bulunan ve kış yağmurları nedeniyle erozyona maruz kalan destek duvarı da yeniden inşa edilmiştir. 2016 kazı sezonu sonrasında otların büyümesini önlemek amacıyla yürüyüş yolları boyunca yerleştirilen jeotekstilin etkin olduğu görülmüş ve kış boyunca çıkan otların oluşturduğu hasarın oldukça azaldığı saptanmıştır. 2016 sezonunda yürüyüş yollarına yerleştirilen çakıl taşı

büyüklüğündeki taşların zamanla tabana yerleştiği ve yürümeye uygun bir yüzey oluşturduğu gözlemlenmiştir.

SONUÇ GÖZLEMLERİ

Tayinat Arkeoloji Projesi tarafından yürütülen 2017 çalışmalarında, Alan 1 ve Alan 7'de Erken Tunç ve Demir Çağı yerleşkelerine ait zengin arkeolojik kalıntıların ortaya çıkartılmasına ve belgelenmesine devam edilmiştir. "Tayinat Kadını" olarak adlandırılan heykel buluntusu özellikle üst höyükte (ya da iç kalede) bulunan Geç-Hitit seviyelerinin heykel açısından göze çarpan zenginliğini işaret etmektedir. Bu buluntu alandaki çalışmaların devamının ne kadar önemli olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur.

Bu kadın heykelinin bulunması, M.Ö. 1. binin başlarında bu bölgede bulunan Demir Çağı kültürlerinin yaratıcı karakterlerine ve kültürel çok yönlülüklerine yönelik detaylı bilgi sunması kapasitesi ile da oldukça önemlidir. Suriye-Anadolu bölgesinin Demir Çağı'na tarihlene Geç-Hitit hanedanlık şehirlerinin iç kale kapı girişlerinde anıtsal heykellerin, aslanların, sfenkslerin ve devasa insan heykellerinin bulunması, Tunç Çağı Hitit geleneğinin bir devamını gösterir. Ayrıca bu geçiş alanlarının, yöneten ile yönetilen arasındaki sınırı simgelemesi gibi sembolik bir anlamı vurgulamadığı anlaşılmaktadır. M.Ö. 9. ve 8. yüzyıllarında detaylı bir şekilde işlenmiş mimari kapı girişleri hanedanların, yani yöneten kesimin güç ve otoritesini vurgulayan geçiş törenlerine hizmet ettiği bilinmektedir.

Tayinat Arkeoloji Projesi 2017 sezonunda Tayinat'ın Geç Hitit iç kalesine ait saray ve tapınak alanlarını oluşturan anıtsal kerpiç mimarinin korunmasına yönelik gerçekleştirilen konservasyon çalışmalarına da başarılı bir şekilde devam edilmiştir. 2017 kazı sezonu, özellikle Alan 1'in batı duvarının, ya da kesitinin, korunma ve sağlamlaştırma çalışmalarının başarı ile tamamlandığı sezon olmuştur. Bu çalışma, Tapınak II'nin 2016 yılında konservasyonu yapılan batı

kısmına yönelik ileride yapılması planlanan sabitleme çalışmaları için de bir hazırlık niteliğindedir. Adana Koruma Kurulu tarafından 2011'de onaylanan Tayinat Arkeolojik Park projesi için bir hazırlık olarak yürüyüş yollarının ve seyir platformunun üzerinde yapılan yeni çalışmalar da 2017 sezonunda başarı ile tamamlanmıştır.

Anıtsal kerpiç mimari konservasyon programı, TAP kazıları tarafından ortaya çıkartılan geniş eser grupları üzerinde devam eden analizlerin, hazırlanan raporların ve Tayinat Arkeolojik Park projesine yönelik ana planın üzerinde yapılan yeni çalışmaların başarılı bir şekilde bitirilmesi ile tamamlanmıştır. Tayinat Arkeolojik Park projesi, Hatay Büyükşehir Belediyesi'nden devlet görevlilerden ve Hatay Valiliği'nin benzer mercilerinden alınan geniş çaplı danışmanlık ışığında hazırlanmıştır.

TEŞEKKÜR

Tayinat Arkeoloji Projesi 2017 sezonu çalışmaları Toronto Üniversitesi ve Kanada Sosyal ve İnsani Bilimler Konseyi tarafından verilen cömert bağışlar tarafından desteklenmiştir. Araştırmaların yürütülmesi için gerekli kazı çalışmalarına verilen izin için Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne teşekkür ederiz. Ayrıca arazi sahiplerine, özellikle de Kuseyri ailesine, arazilerinde gerçekleştirdiğimiz araştırmalarımıza iyi niyetle ev sahipliği yaptıkları için teşekkürlerimizi sunmak isterim. Temsilcimiz olarak, Tayinat Projesi'ni yorulmak bilmeden destekleyen Hatay Arkeoloji Müzesi'nden Sayın Ali Çelikay'a en derin takdir ve teşekkürlerimizi ve ayrıca Hatay Arkeoloji Müzesi'ne bizlerden esirgemedikleri yardımları için teşekkürlerimizi sunmak isterim. Son olarak, bütün proje ekibinin sonsuz çabaları olmadan bu kazı sezonunun başarılı sonuçlarına asla ulaşılamayacağını belirtir, göstermiş oldukları çabadan dolayı bütün ekibime teşekkür ederim. Ayrıca Özge Demirci'ye bu raporun çevrilmesindeki yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

RESİM BAŞLIKLARI

Resim 1. 2017 sezonunda kazılan alanları gösteren Tayinat kazı alanı planı.

Resim 2. Alan 1'de bulunan Erken Tunç IV Mimari Yapı Planı (Alan Evresi 8B ve 10; Amik J ve I?).

Resim 3. Oda 4'ün duvarları ve G4.55 açmasında bulunan bankın güneybatıdan görüntüsü (TT17_G4_55_0806_594.jpg)

Resim 4. Kırmızı Bina'ya ait olduğu düşünülen mimari yapının batıdan görüntüsü (TT17_G4_55_0712_175_181.jpg foto-mozaik)

Resim 5. Kırmızı Bina'nın G4.56 açmasına uzanan olası doğu uzantısı (Alan Evresi 10)

Resim 6. Alan 1, 2 v3 7 kazı alanlarının hava fotoğrafı

Resim 7. Alan 7'de bulunan ve bulunan heykellerin yerlerinin belirten Demir II/III yapısının planı

Resim 8. Alan 7 kazıları hava fotoğrafı; ön planda Alan 1'e ait derin sondaj çukuru ve ortada G4.57 açması

Resim 9. G4.57 açması mimari yapı planı

Resim 10. G4.57 açmasının kuzeydoğu köşesinde batıya doğru yüz aşağı yatırılmış olarak bulunan kadın heykelinin fotoğrafı

Resim 11. Kadın heykelinin hemen altında, bazalt parçalarından oluşan dolgu ve grid sistemi kullanılarak yapılan detaylı kazı çalışmaları

Resim 12. Kadın heykelinin yandan görüntüsü

Resim 13. Kadın heykelinin üstten görüntüsü

Resim 14. Alan 1'in batı duvarına dayanacak şekilde oluşturulan koruyucu kerpiç katman

Resim 15. Alan 1'in sabitlemiş batı duvarının kerpiç yüzü

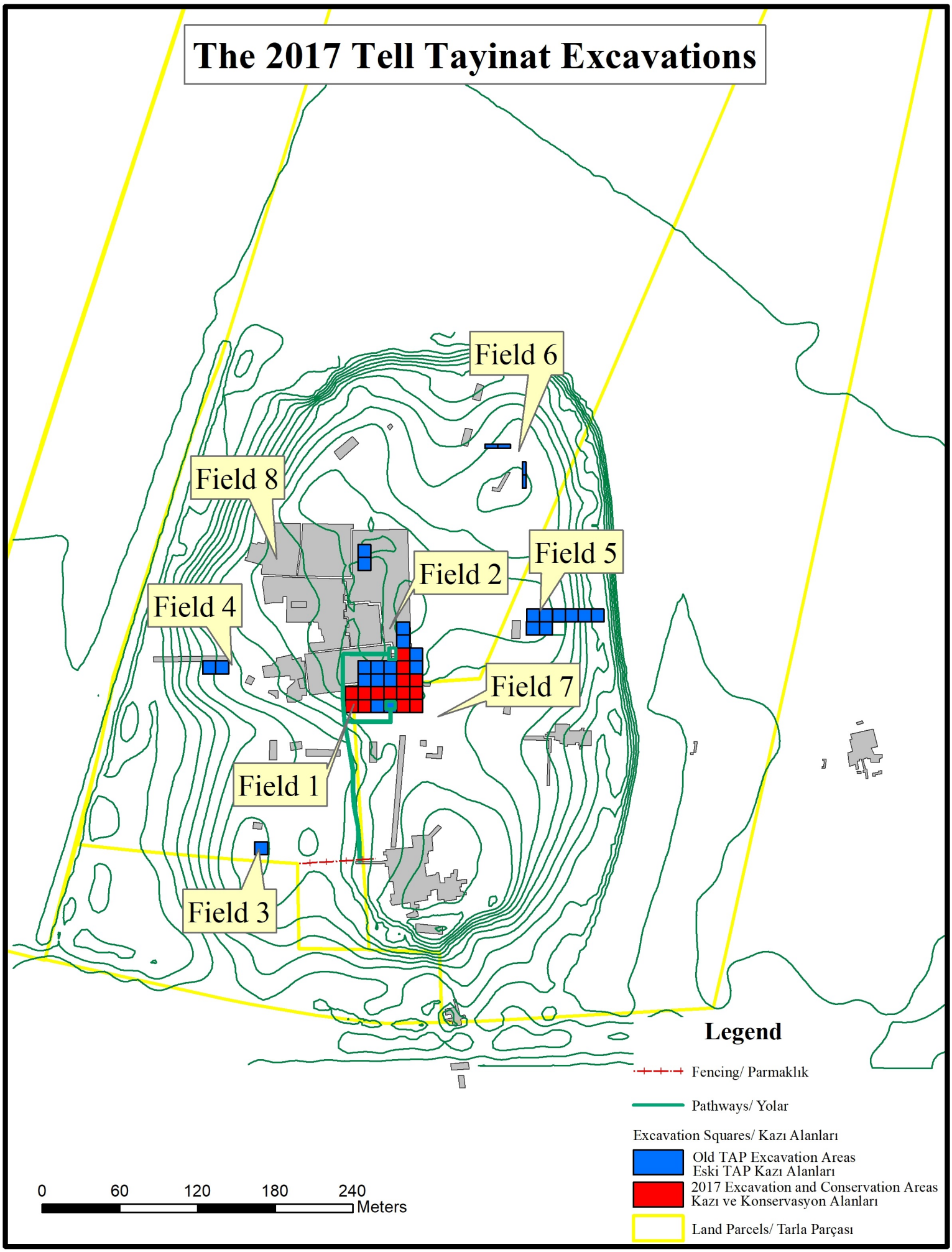
The 2017 Tell Tayinat Excavations
Field 6
Field 8
Field 5
Field 2
Field 4
Field 7
Field 1
Field 3
Legend
Fencing/ Parmaklık
Pathways/ Yolar
Excavation Squares/ Kazı Alanları
Old TAP Excavation Areas
Eski TAP Kazı Alanları
2017 Excavation and Conservation Areas
Kazı ve Konservasyon Alanları
Land Parcels/ Tarla Parçası
0
60
120
180
240
Meters

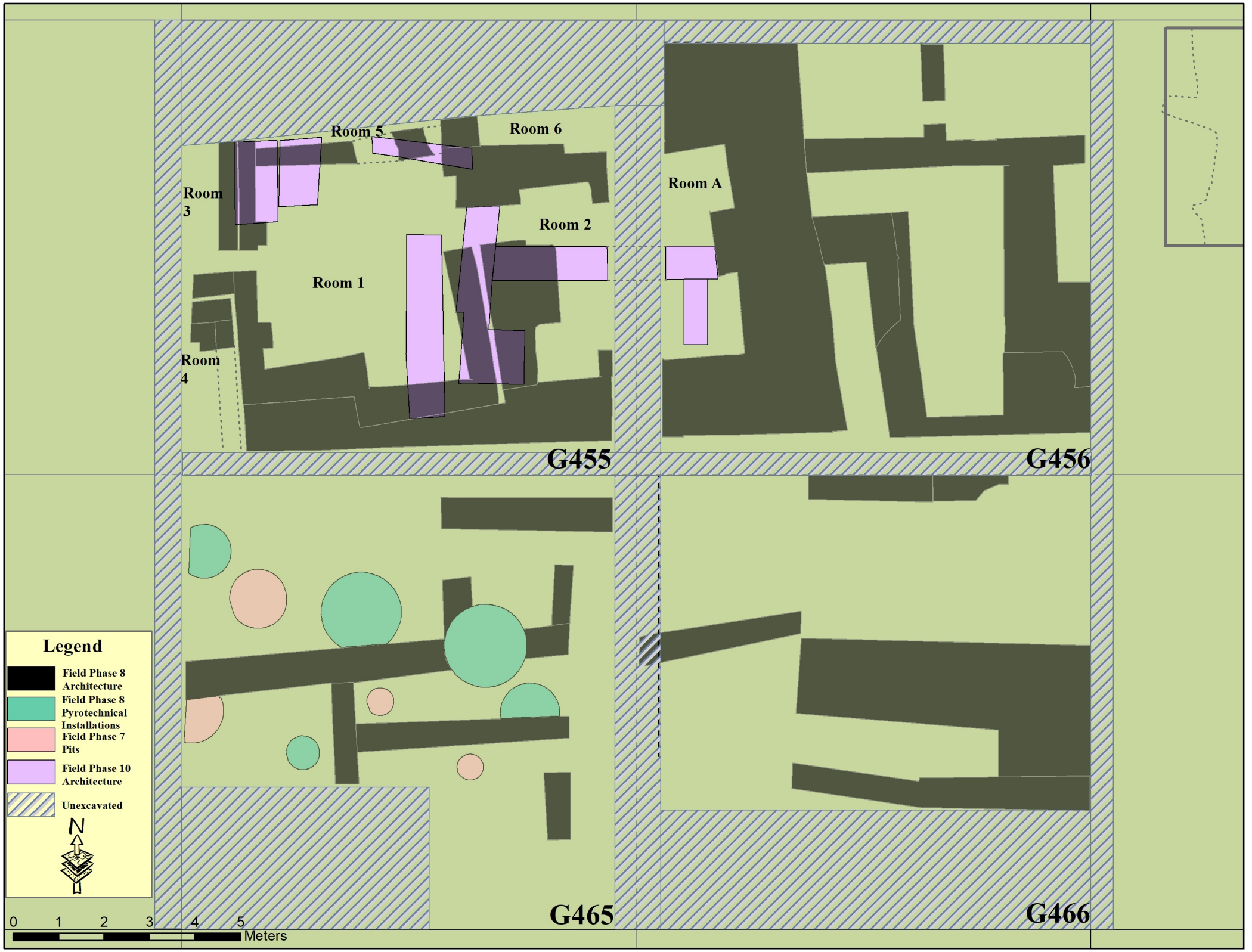
Room 5
Room 6
Room 3
Room 2
Room 1
Room 4
G455
Room A
G456
G465
G466
Legend
Field Phase 8 Architecture
Field Phase 8 Pyrotechnical Installations
Field Phase 7 Pits
Field Phase 10 Architecture
Unexcavated
N
0 1 2 3 4 5
Meters

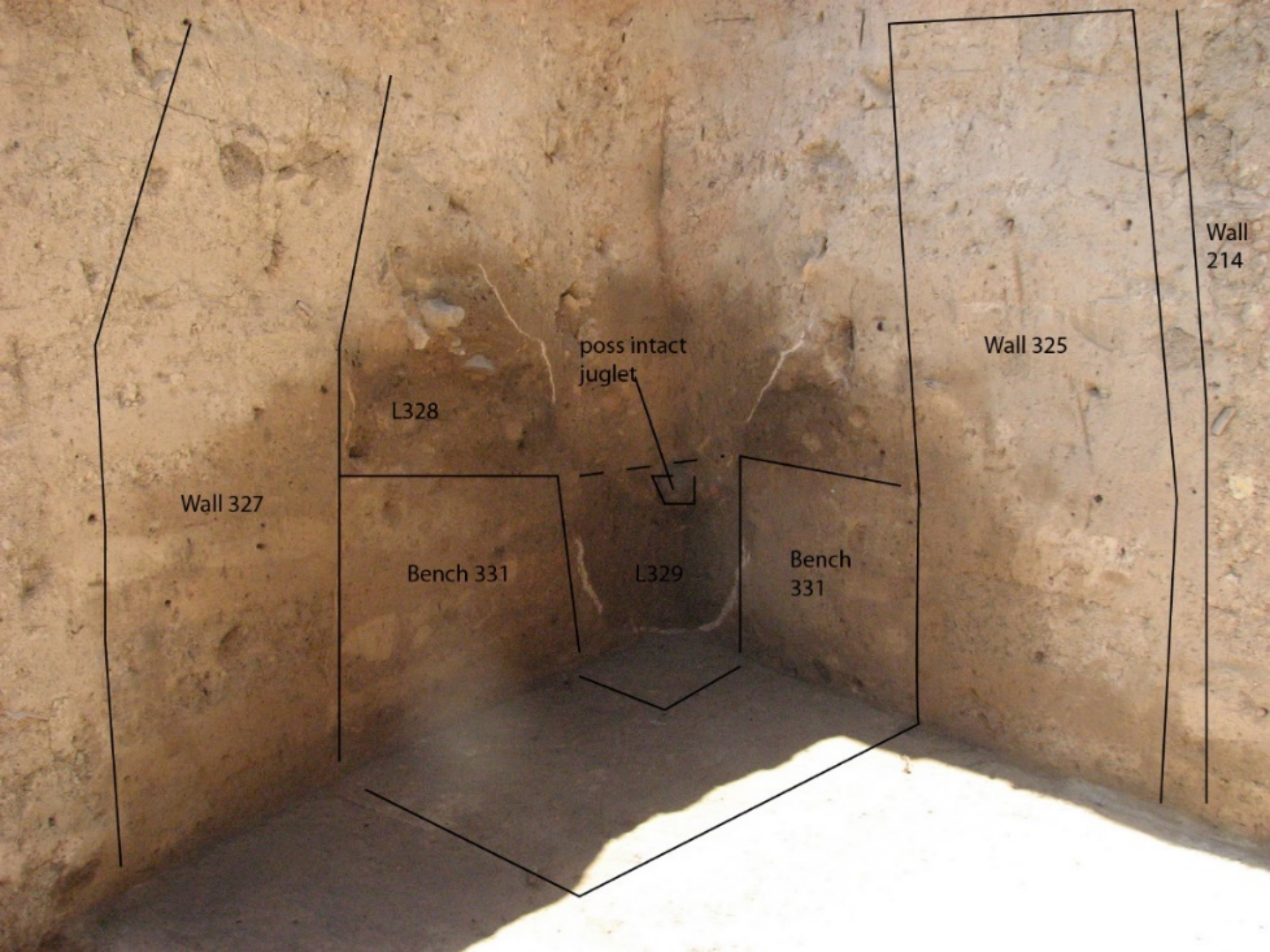
Wall 214
Wall 325
poss intact juglet
L328
Wall 327
Bench 331
L329
Bench 331

large N-S wall 312
possible small room
possible bricks in one large E-W wall
(or two smaller ones)
possible room

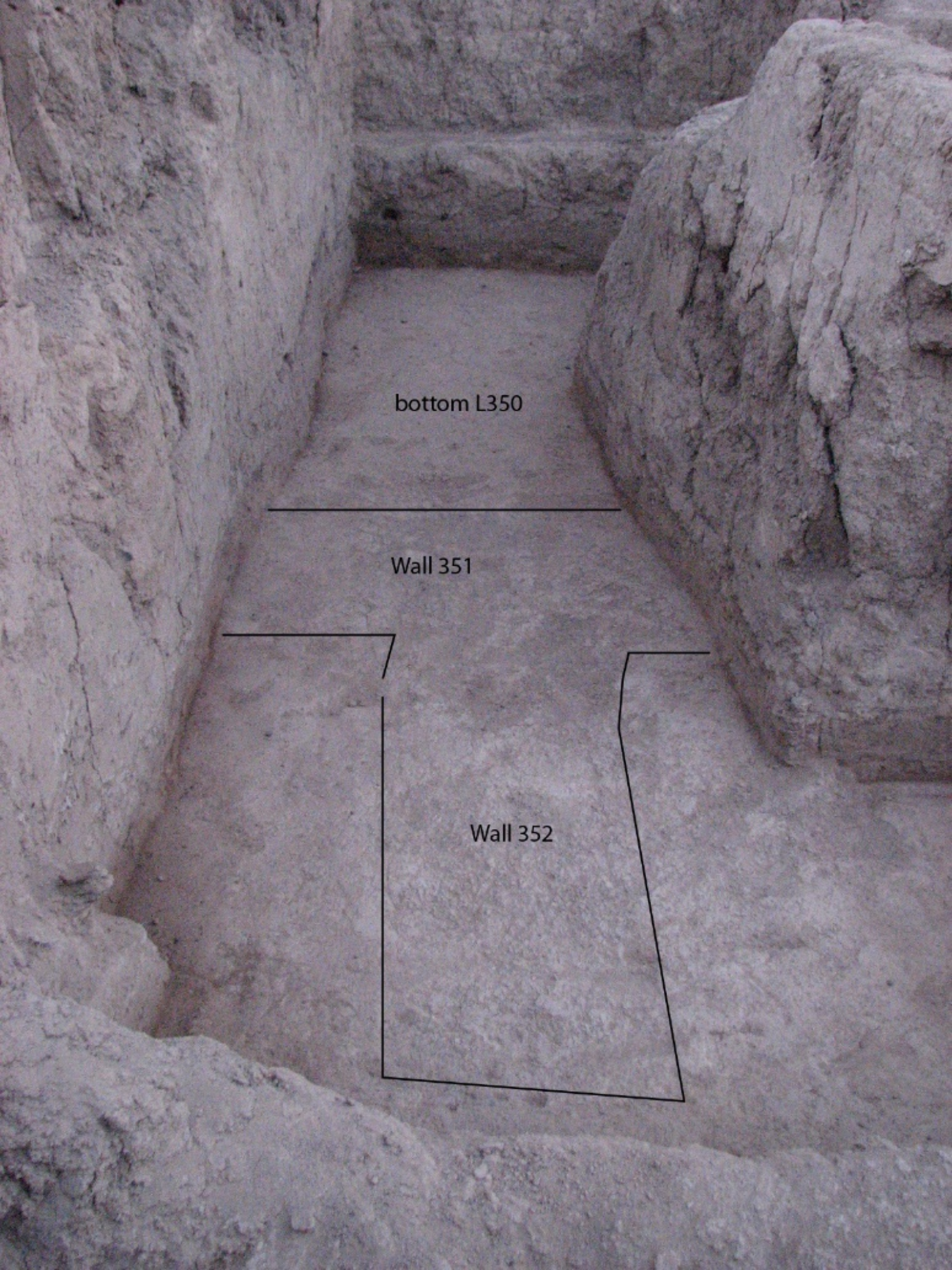
bottom L350
Wall 351
Wall 352

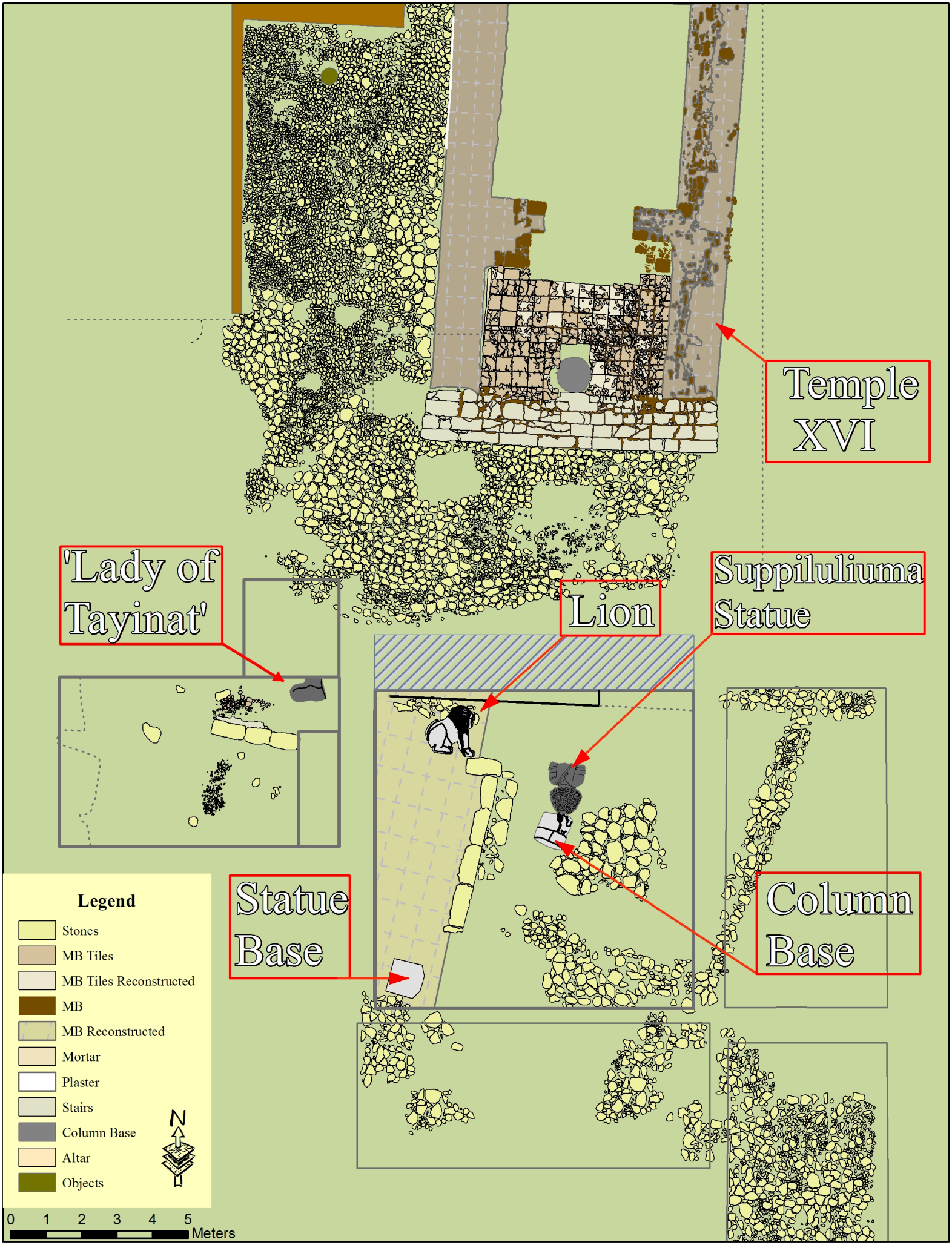
Temple XVI
'Lady of Tayinat'
Lion
Suppiluliuma Statue
Statue Base
Column Base
Legend
Stones
MB Tiles
MB Tiles Reconstructed
MB
MB Reconstructed
Mortar
Plaster
Stairs
Column Base
Altar
Objects
N
0 1 2 3 4 5
Meters

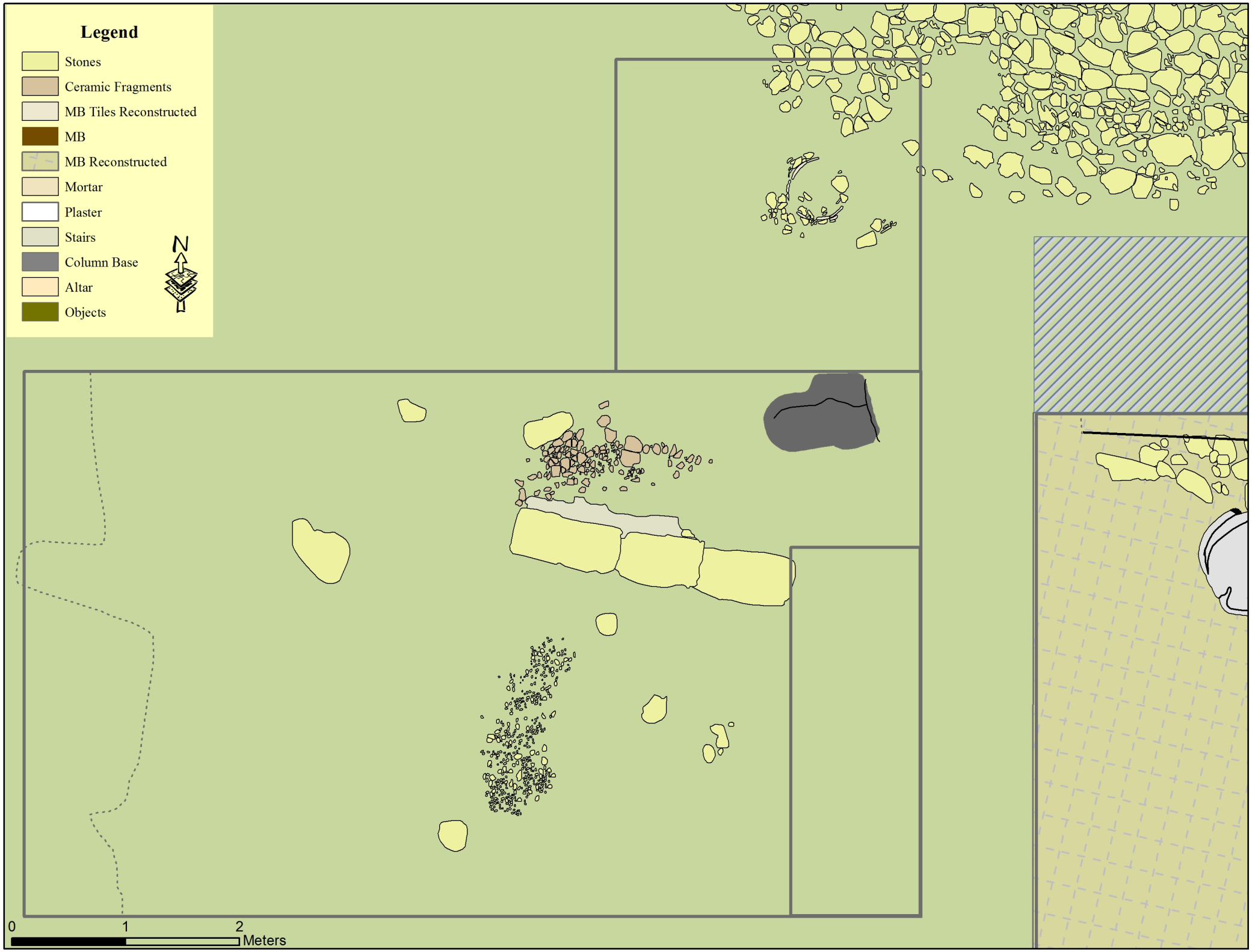
Legend
Stones
Ceramic Fragments
MB Tiles Reconstructed
MB
MB Reconstructed
Mortar
Plaster
Stairs
Column Base
Altar
Objects
N
0
1
2
Meters

Fine Grid Documentation of Statue Fragments

DİKKAT DÜŞME
TEHLİKESİ VAR